El Camí de la Retirada

Imatge de la família Gràcia durant l'exili del 1939 baixant cap a Prats de Molló. Fotografia: Helène Roger Violet.

El Camí de la Retirada

Des del moment en què el govern francès permet l'obertura de la frontera a refugiats civils, el 28 de gener de 1939, i fins al 13 de febrer del mateix any, es calcula que unes 100.000 persones, la meitat de les quals eren soldats i carrabiners, van passar la frontera pel coll d'Ares i altres passos propers.

Els constants atacs aeris que patien les columnes de refugiats que fugien pels passos de l'Alt Empordà, van fer que milers de persones busquessin un pas més segur per l'interior. La notícia que hi havia una carretera que comunicava Catalunya amb França, pel coll d'Ares, va provocar que una part important d'aquests refugiats es desplacés amb els seus vehicles i pertinences cap a aquest punt. La crua realitat, però, els va abocar a una carretera inacabada un quilòmetre i mig abans d'arribar al pas fronterer. Aquest fet va obligar a la majoria dels exiliats a abandonar part de les seves pertinences i a estimbar els seus vehicles barranc avall, convertint el paisatge, en paraules d'Artur Bladé, en una "(...) estranya impressió de naufragi en alta muntanya (...)".

El 6 de febrer, davant la situació dramàtica dels refugiats i la necessitat de transportar els ferits provinents dels hospitals militars, una unitat d'enginyers de l'exèrcit republicà va intentar obrir un camí de carro, amb buldòzers, per tal d'unir els dos vessants. Les autoritats franceses, però, ho van impedir, de manera que aquest accés va quedar interromput fins 25 anys després, quan s'inaugurà la carretera actual.

Durant aquells escassos 17 dies de principis del 1939, milers de refugiats van arribar a la vila de Prats de Molló, que en aquell moment tenia uns 2.000 habitants. La població es va abocar a acollir els refugiats amb el poc que tenien, però n'hi havia tants, que les autoritats franceses, desbordades, van optar per internar-los en quatre camps de concentració provisionals, situats a Prats de Molló mateix. Posteriorment, van ser distribuïts al litoral rossellonès d'Argelers, Sant Cebrià i Ribesaltes.

Malauradament, molts dels refugiats que van començar l'èxode aquell 1939 van perdre la vida durant el dur trajecte de l'exili o als insalubres camps de concentració.

La frontera

Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser

Generalitat de Catalunya

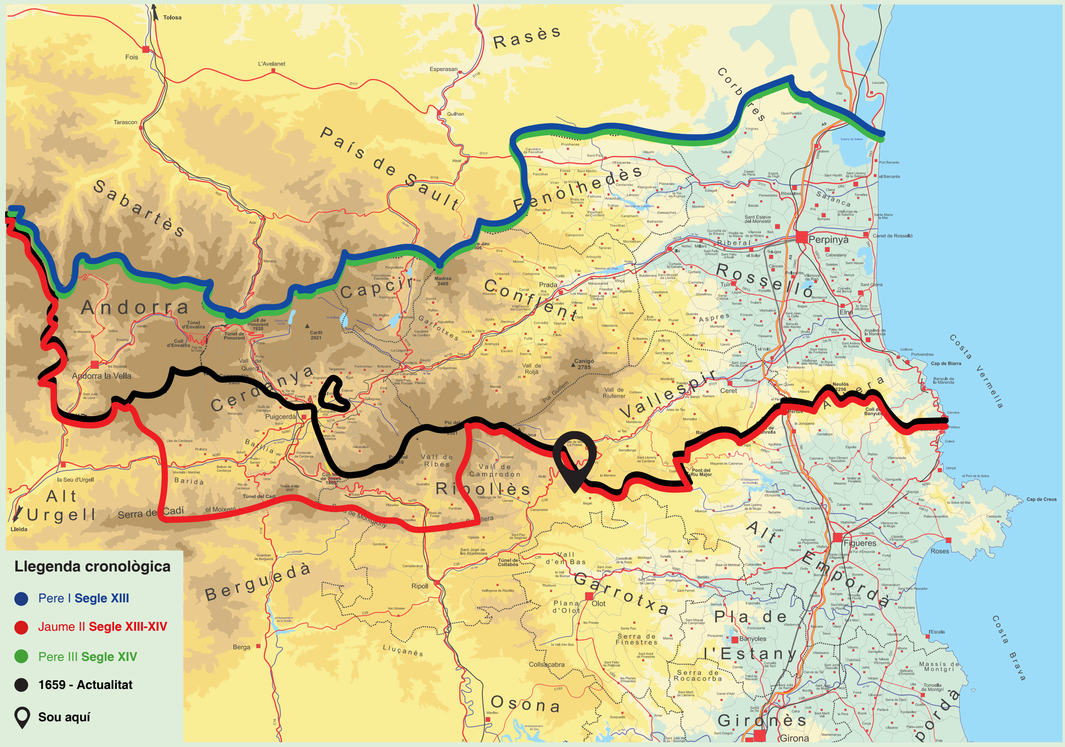

ESP

FRA

ENG

Tractat dels Pirineus

El coll d'Ares no sempre ha marcat una frontera entre dos estats. Durant molts segles, ambdós vessants de la muntanya havien format part d'un mateix territori (tret d'un breu període, als segles XIII i XIV, en què va ser frontera entre el Regne de Mallorca i la Corona d'Aragó).
La frontera actual és conseqüència de la guerra dels Trenta Anys, en què van participar diversos estats moderns, entre els quals Espanya i França. La guerra dels Segadors, que va tenir lloc a Catalunya, fou un dels darrers episodis de la guerra dels Trenta Anys. Per tal de posar fi a tants anys de conflictes i garantir les seves posicions a Flandes, Espanya va cedir a França l'antic Comtat del Rosselló i part de la Cerdanya. Aquest tractat, conegut com Tractat dels Pirineus, es va signar el 7 de novembre del 1659 a l'illa dels Faisans del riu Bidasoa, al País Basc. Aquest tractat va suposar la separació dels territoris de la Catalunya Nord de la resta del Principat.

Carretera del 1964

L'1 d'agost del 1964 s'inaugurà l'esperada carretera que comunicava Molló amb Prats de Molló pel coll d'Ares. Aquesta carretera, projectada i iniciada el 1935, va quedar inacabada a causa de la Guerra Civil i el posterior blindatge de l'Estat espanyol durant les dues primeres dècades del règim franquista. Les obres no es van reprendre fins a l'obertura del règim, als anys 60 del segle XX, gràcies a un incipient creixement econòmic i a l'oportunitat d'atraure el turisme estranger.

Els primers anys, com que no hi havia una duana al pas fronterer mateix, la carretera no estava oberta les 24 hores, i quedava tallada amb un cadenat. S'obria de 10 del matí a les 5 de la tarda a l'hivern, i fins a les 8 del vespre els estius i els festius.

Espai Schengen

De l'antic control fronterer al coll d'Ares, actualment tan sols en resta l'edifici de la duana francesa, ja que el de la duana espanyola va ser enderrocat el 2003.

Des del 16 de maig del 1992 no hi ha cap control fronterer permanent. Aquest fet és conseqüència dels acords signats per diversos estats europeus, els anys 1985 i 1990, a la ciutat luxemburguesa de Schengen. Aquests acords tenien la finalitat de suprimir progressivament els controls fronterers interiors entre aquests estats, per tal de facilitar la lliure circulació de béns (capitals i serveis) i de persones (treballadors i viatgers).

Gràcies a la supressió de les fronteres internes, actualment es pot viatjar lliurement pels 26 països que conformen aquest espai comú.

Disseny: Associació CEA Alt Ter - www.alt-ter.org

Unió Europea
Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural
Europa inverteix en les zones rurals

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat

Ajuntament de Molló